СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 33. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 10-го лютого 1938. — No. 33. Jersey City, N. J., Thursday, February 10, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ГОЛ ЗАПЕРЕЧУЄ ЗВЯЗОК З БРИТАНІЄЮ

ВАШИНГТОН. — Секретар стейту Гол категорично заперечив, начебто між Америкою і Великою Британією був якийсь тайний військовий звязок. Такого звязку нема з ніякою чужою потугою й Америка цілком не є зобовязана комунебудь іти на поміч у випадку війни, говорив Гол у свому листі до сенатора Питмена, голови сенатського комітету заграничних справ. Ця заява вповні задоволила всіх сенаторів, включаючи сенатора Джансона, який у тій справі заняв був рішуче становище, домагаючись вияснення.

ПРЕЗИДЕНТ ШУКАЄ ФОНДІВ НА БЕЗРОБІТТЯ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт незабаром звернеться з жаданням до конгресу, щоб він ухвалив нові фонди на безробіття, яке в біжучих місяцях дуже зросло і вимагає від уряду спеціяльної уваги. Правда, на ту ціль уже ухвалено 1,200 міліонів долярів, але ту суму розложено на місячні рати і її не можна вибирати більшими частинами, ніж призначено. А теперішні часи настільки критичні, що вимагають на безробіття більших сум.

НА ПЯТАХ КОМУНІЗМУ.

НЮ ЙОРК.—До якої міри вкорінився в нюйорській адміністрації комунізм, вказує факт з Герсоном, який, хоч видний комуніст і пропагатор комуністичної ідеї, а проте дістався на посаду заступника президента дільниці Мангетену. Назначив його на ту посаду сам предсідник Ізаакс. Проти його назначення тепер вплинають протести з ріжних організацій і осіб, між ними від американських ветеранів, від католицьких організацій, і ін. Та, видно, сам предсідник Ізаакс симпатизує з комунізмом, коли на ті протести заявив, що всетаки затримає Герсона, бо він є льояльним і добрим робітником. Ті сторони, що протестують, упевняють, що завданням комунізму є повалити нинішній суспільний устрій враз з американською конституцією. Вони також говорять, що диктатуру в інших краях впроваджено саме тому, щоб можна було оборонятись проти комунізму. Коли комунізм буде здобувати впливи в Америці, то тим він тільки скріплюватиме на обох кінцях диктаторські апетити. Але Герсон має й оборонців, до яких належать юнії К.П.О.

ЩЕ ПРО СХОПЛЕННЯ ПАНІ ПОЙНЦ.

НЮ ЙОРК. — Карло Треска, чільний нюйорський комуністичний провідник, що належить до троцькістів, перед головою кримінального департаменту подав нові зізнання про схоплення большевицькими агентами комуністки Пойнц. Цей раз Треска подав точні дати і назвища тих, що цього схоплення доконали. Але назвища покищо поліція заховала в тайні. Схопив її, кажуть, агент ГПУ, який перебував в Америці довший час і редагував одну чужоземну комуністичну ґазету в Ню Йорку. Тому, що пані Пойнц заявила, що вона розчарувалася в комунізмі, а в большевицькому зокрема, й тим підкопувала впливи большевизму в Америці, ГПУ рішило її вивезти з Америки. В тій ціли згаданий агент ГПУ підійшов до пані Пойнц і, зискавши її довіря гострою критикою на Сталіна, заманив її на один совєтський тягаровий корабель, замкнув її там і відіслав до Совєтів. Що сталося далі з Пойнц, Треска не знає. Притім виявилося, що подібні схоплення большевицькі агенти часто переводять по ріжних містах Европи.

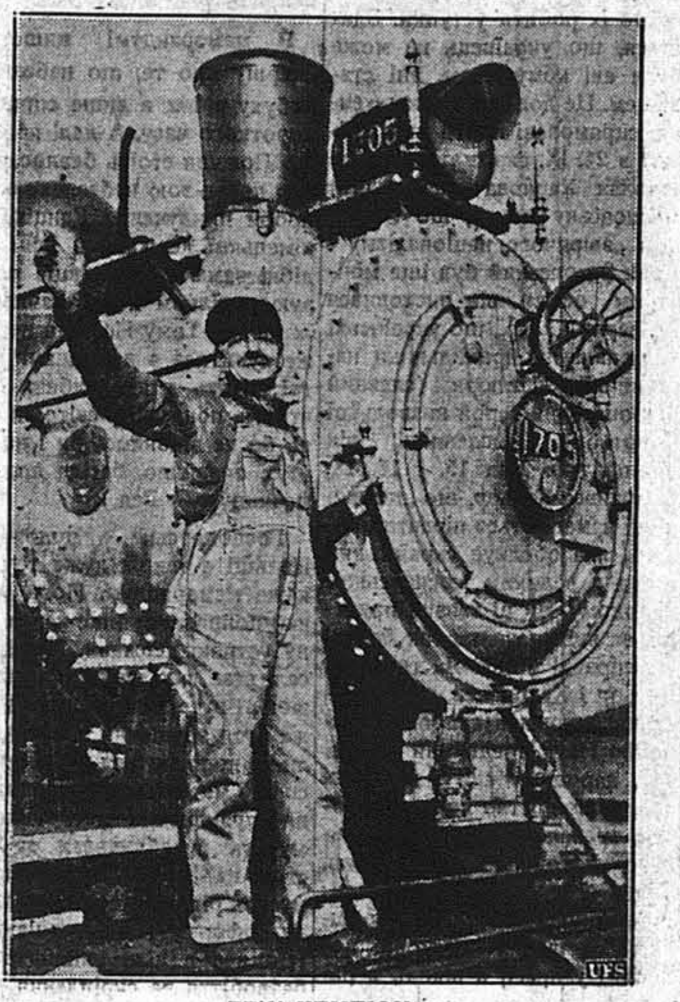
АЛЬ КАПОНЕ БОЖЕВОЛІЄ.

САН ФРАНСІСКО. — Відомий американський ґенґстер Аль Капоне, що сидить у тюрмі за „незаплачення податків", починає божеволіти. Він поводиться дивно, кидається на особи з тюремного окружения і на інших вязнів. Та ще не знати, чи він дійсно морально задомлюється, чи може тільки вдає, щоб його перевели в іншу тюрму, звідки він міг би втекти.

ЗАКИДАЮТЬ ВПРОВАДЖУВАННЯ СОЦІЯЛІЗМУ.

ВАШИНГТОН. — На конвенції організації американських контракторів голова Клінгер заявив, що „Доблю Пі Ей", видираючи приватним контракторам працю, фактично ставить будову ріжних підприємств в Америці на соціялістичному принципі. Присутній сенатор Бовн заявив, що наскільки йому відомо, заряд „Доблю Пі Ей" старається входити в порозуміння з приватними контракторами і впрягає їх також до виконання ріжних робіт у підприємствах „Доблю Пі Ей". Конвенція рішила домагатися, щоб усякі праці, які дає контракторам „Доблю Пі Ей", були віддані шляхом отвертого конкурсу.

СВІТ В ОБРАЗКАХ

ТЕЖ ЧЕМПІОН.

Дж. А. Оливер, машиніст залізниці Содерн Рейлвей, котрий відходить з праці по 50 роках служби в 70-тім році життя, завіз до шопи льокомотиву, на котрій він шибував вози коло стації в Атлянті, в стейті Джорджія. Хоч він не виїздив далеко поза стацію, то робив пересічно коло 100 миль дороги на день, а за час своєї служби зробив коло 2 міліони миль дороги. Покидаючи працю, він думає занятися фармерством.

ДВА РОКИ ВЯЗНИЦІ ЗА КРАДІЖ ПАРИ ЧЕРЕВИКІВ.

У городськім суді у Львові засудили Маріяна Сойку на 2 роки вязниці за крадіж одної пари черевиків з прилавка на майдані Сольських. Покарали цього Сойку як непоправного проступника. По відсидженні кари Сойку замкнуть у карному заведенні в Коронові.

„ВІЛЬНЕ СЛОВО".

Англійські часописи повідомляють з Москви, що там ГПУ арештувало 23 денникарів, що заложили тайну організацію „Вільного Слова". Шеф ГПУ, Єжов, покликав до життя „пресову поліцію", що має перепроваджувати гостру контролю над совєтськими денникарями.

ГІРКА СЛУЖБА АДЮТАНТА.

Німецький ґенерал фон Врангель (не поплутати з „білим" ґенералом Врангелем) був колись не лиш великим полевим маршалом, але теж великим звелинником гарних пань. Підчас кінної їзди посилав він дуже радо гарним жінкам цілунки рукою. Також жінки любили веселого старого ґенерала і завжди в річницю його уродин висилали делегацію, яка складала маршалові з тієї нагоди побажання.

Одного року, коли маршал поцілував уже може з сотню рук, заприміти́в, що у другому ряді жде делегація старших жінок. Тоді, усміхнувшися, взяв він свого адютанта за рамя і приказав: „Цілуй, далі, мій сину!"

ЧИМ ВЕЛИЧАЮТЬСЯ БЕЗБОЖНИКИ В СОВЄТАХ.

Як подає „Безбожник", орган протирелігійного руху в Совєтах, від вибуху большевицької революції до нині замкнено в Росії 673 монастирі, а їх маєтки сконфісковано в користь уряду. Завдяки тим конфіскатам державний маєток побільшився на 1,655,000 гектарів землі і готівкою в сумі 4 і пів міліярда рублів. Крім того „знаціоналізовано" 84 монастирські рільні господарства, 436 молочарень, 602 великі обори, 1,112 менших рільних господарств, 311 пасічницьких осередків, 702 захисти і 277 санаторій та дитячих шпиталів. Один тільки військовий комісаріят, переняв 188 монастирських будинків, а 287 монастирських будинків поділили між себе інші совєтські комісаріяти. Решту забрали ріжні комуністичні організації.

ПОДАТОК ВІД СИДЖЕННЯ.

У Варшаві видали інструкцію, щоб стягати т. зв. податок від сидження. Ці оплати мають стягати не тільки в гастрономічних заведеннях, але й у біярдових салях від усіх осіб, що перебувають у тих заведеннях між 24-тою годиною й 6-тою рано.

ЧОЛОВІК ПОКУСАВ ЛЮДЕЙ.

В Плетні, повіт Радом, мешканець Коцвін, покусаний сказеним псом, місяць по випадку кинувся на свою рідню й покусав три особи. Покусаних перевезли до лічниці в Радомі. Коцвін помер у жахливих муках.

ТРИЛІТНЯ ДИТИНА ВРЯТУВАЛА ТОНУЧОГО БРАТНИКА.

В Савадах (Східня Прусія) пятьлітній хлопчик забавлявся на леді озера. Нараз лід заломився й хлопець зачав тонути. Його трилітній братчик, що стояв на березі, поспішив йому з поміччю й так довго держав його за ручку та кликав помочі, аж надбігли люди й витягнули хлопця.

МОЛОДИЙ ДУШОГУБ.

Трибунал коломийського окружного суду на виїздній сесії в Городенці розглядав справу 15-літнього Миколи Йоника, що в осени м. р. убив Миколу Абрамика, вдаривши його підчас сну кілька разів палицею по голові. На поліції зізнав, що вбив його з пімсти за якусь дрібну зневагу. Молодого злочинця засудили на уміщення в домі поправи.

ПОПАЛИ В РУКИ ПОЛІЦІЇ.

Три молоді хлопці, а саме Фостер Фішер, Рей Финді і Ден Раян, усі з Вінніпеґу, будуть відповідати перед судом за намаганий влом до склепу. На днях вінніпеґська поліція їх арештувала саме в тім часі, як вони копали тунель, щоб ним дістатися до склепу при Віліем Евеню і Шербрук Стріт у Вінніпеґу і той склеп ограбити.

Хлопці почали підкопуватися під склеп від сусіднього дому, в якім ніхто не мешкав. До того дому вони з потрібними інструментами приходили що ночі і дуже пильно „працювали". Вечором, коли вони мали вже покінчити свою „працю", міські детективи зявилися на місці і їх арештували. Показується, що вінніпеґська поліція була повідомлена про „працю", хлопців, які від кількох днів були під точною обсервацією поліції.

БІДНИЙ СЕЗОН ДЛЯ ЛОВЦІВ.

Можливо, що трепери (ловці) в північній Канаді постягають свої лапки скорше ніж у квітні, як це звичайно буває, а то в великого браку поживи для себе і псів. Так доносить пільот Бил Віндром, летун Кенедієн Ейрвейс на півночі. Цілковитий брак карібу так вплинув на запас поживи ловців білих лисів, що їм треба було довезти більше поживи літаками зо Стоні Репидс при озері Атабаска.

Це перший раз за десять років карібу не є численні на тих пустарах, а за причину подають пізну зиму. Тому, що озера не були замерзли достаточно, щоб звірята могли перейти по них у дорозі на полудне, вони звернулись у другий бік і зимують цього року 250 миль на схід.

Таке нещастя постигло кілька літ тому північного ветерана Джана Горбі і його двох сестрінків, що жили тоді в околиці ріки Телон на схід від Форт Релайенс. Горнбі завсіди чванився, що він ніколи не згинув би з голоду, бо все знайшов би собі досить поживи. Але впродовж сезону, подібного до теперішнього, коли карібу мусіли йти зимувати в другий бік, він і його сестрінки померли з голоду. Їх тіла знайдено в його хатині.

НЕ ДОПУСКАЛИ „ПРОМІНЧИКА СВІТЛА"

ЛЬВІВ. — Польська цензура не допустила друкування у львівськім „Ділі" статті про те, як пок. о. д-р Масцюх став апостольським адміністратором Лемківщини. Стаття була затитулована „Промінчик світла на кулїси політики на Лемківщині". В ній виказано, як то москвофіли разом з о. Масцюхом старалися дістати адміністратуру в свої руки. Стаття передавала дослівно лист о. Масцюха до папського нунція в Варшаві, в якім він представляє себе „лемком" і відповідним кандидатом на адміністратора Лемківщини, накидаючись рівночасно на перемиського епископа Коциловського, свого зверхника, а далі й на цілий галицький греко-кат. епископат, ніби за те, що він не ставить належного опору — ширенню православія на Лемківщині. Зо статті видно, якими поганими способами пробивав собі о. Масцюх шлях до адміністратури. Все те появилося друком, бо апеляційний суд у Львові зніс конфіскату і статтю „Промінчик світла..." таки видрукувано.

УКРАЇНСЬКА ПЕТИЦІЯ ПЕРЕД ЛІГОЮ НАЦІЙ.

ЖЕНЕВА. — Комітет для справ меншин, що є при Лізі Націй, розглядав також петицію українців у Румунії з їхніми жалобами на переслідування. Ця петиція походить іще з минулого року. Та нічого не знати, що цей комітет у цій справі рішив.

КРУТИ, МОЛОДЬ І ПОРЯДОК У СВЯТКУВАННІ.

ЛЬВІВ. — Комітет центральних організацій молоді візвав усю українську молодь у цілому краю і все громадянство придержуватись такої програми святкування двацятьліття крутянського бою: 1) В навечеря 28. січня панахида в год. 7; 2) 29. січня в год. 12 на знак дзвонів 2-хвилинна мовчанка; 3) 29. і 30. січня святочні крутянські інрези.

ВЖЕ СУДЯТЬ!

ЗОЛОЧІВ. — Дня 25. січня розпочавсь у Золочеві перед судом приеяглих великий політичний процес проти 30 молодих українців з Радехівщини. За ту саму справу мають відповідати 55 хлопців з Радехівщини, але тому, що число обвинувачених завелике, відбудуться два процеси. Судять за приналежність до ОУН, летючки ОУН, підпали стирт і т. п. Всі обвинувачені, крім одного, перебувають у вязниці від квітня 1937 р.

ЗРАЗОК ФАЛЬШУВАННЯ ВИБОРІВ.

ЛЬВІВ. — „Діло" (ч. 18) подає вислід виборів солтиса і підсолтиса в селі Розважеві, золочівського повіту. І пише отверто, що при обчисленні голосів украдено 3 голоси, які впали на українського кандидата Бабія, а які дочислено польському кандидатові Гурському. Українські радні внесли донесення до прокуратури за фальшування виборів, а „Діло" звертається до польського міністра справ внутрішніх і взиває його, щоб і він занявся цею справою.

НА ЩО НАРІКАЮТЬ?

ВИЛЬНО. — Польська Агенція Телеграфічна розпускає по світі лямент, що в Литві тяжко видавати польський щоденник та що литовська влада дозволила собі навіть на таке, що перевела ревізію в хаті начального редактора польської ґазети і держати його в арешті — чотири дні!

КАТАСТРОФА З СОВЄТСЬКИМ КЕРМОВИКОМ.

МОСКВА. — Гординя совєтської повітряної фльоти, кермовик В-6, розбився серед густої мряки, вдаривши у вершок гори Кандалакша, віддаленої 300 миль від Мурманська. Кермовик летів ратувати наукову совєтську експедицію, що знаходиться на таючім леді недалеко побережжя Ґренляндії. Внаслідок катастрофи згинули 13 осіб.

АНТИСЕМІТИЗМ В ІТАЛІЇ.

РИМ. — Італія має всього яких 40,000 жидів, котрі досі зазнавали повної свободи. Тепер видано заказ друкувати книжки, яких авторами є жиди, як теж переклади італійською мовою таких книжок, що їх написали жиди. І не вільно ставити на сцені штук, написаних жидами. Ні не вільно жидам бути заповідачами при радієвих програмах. Виняток може статись тільки за дозволом цензури. Заказ видано тому, що жиди як інтернаціоналісти ставляться ворожо до фашизму.

СОВЄТСЬКА МАШИНА НЕ ДОПИСУЄ.

МОСКВА. — Вже годі складати за недомагання вину тільки на „ворогів народу". Сам совєтський агент Волтер Дюранті признає, що машини зіпсуті, бо задово ними орудували люди, що не вміли з ними обходитись. І стахановщина не дописує. Забагато виснажила робітників.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Co., Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

В Канаді належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧАС ПОКАЖЕ

Ось так відповідають найкращі знавці европейських відносин на ті події, що тепер скоїлися в Німеччині. Та певне це, що те, що там сталося, є дійсно важне й далекосягле. Таке твердять навіть ті, що властиво не знають причини тої безкровної „чистки", яку перевів Гітлер серед найвищих військових кругів. Як також не знають, чому властиво зайшли зміни в кермі німецькою заграничною політикою.

Коли хтось чогось не знає, то помагає собі в таких випадках здогадами. І на таких здогадах є тепер оперті ті всі фантастичні комбінації, що їх видвигають ріжні американські ґазети і ріжні публіцисти у звязку з заведеними в Німеччині змінами. Одні роблять це для сензації, а другі намагаються при помочі знання европейських відносин, льоґіки і фантазії віднайти серіозні причини гітлерівської „чистки". А властиво не так причини, як — наслідки. І отсе є те, що мусить обійти і нас, українців.

Багато правди є в тім, що команда німецької армії ще й тепер є далі в руках тих, що виросли і виховались у давньому пруському дусі. І то не тільки під військовим оглядом, але й під політичним. А цей політичний огляд, що не говоритиб, є тісно звязаний з Росією, або точніше: з цілістю Росії. Давніше такою Росією була царська Росія. А тепер є нею червона. Німецькі юнкри, щоправда, ненавидять комунізм і комуністів, але в себе. Що є большевики в Росії, це їх надто не болить. Вони жилиб у згоді й з большевицькою Росією, якби це було добре для Німеччини у їхньому розумінні. І тому виходить на таке, що провід німецької армії є поправді таки проти цеї націстичної аґресивної політики, що звернена проти червоної Росії. Він найрадше згодивсяб на те, щоб забезпечити Німеччину з боку Росії, а навіть використати її на те, щоб дістати від неї сирівці. І доперва так себе забезпечивши, звертав би німецьку експанзію кудиінде. А Гітлер нібито є проти такого ставлення справи. І тому саме він поробив останні зміни в проводі армії, задержавши при собі перше слово ще й у військових справах.

Чи воно саме так, чи хоч подібно, як тут сказано, на те нема доказів. Тимбільше, що Гітлер усунув одних ґенералів, але таки зараз заступив їх місце другими, що походять з такої самої школи, з якої вийшли ті, що уступили. Тому розумно висказуються ті, що кажуть, що треба виждати, бо доперва час вияснить, що ті події означають. Але одно певне: що тут не йде про справи маловажні. Це назрівають нові події, які готові заважити на долі Европи. Народи це відчувають, але відповідають на це тільки одним: щораз більшим зброєнням. Значить, ще приспішують конфлікт.

П. Е. БРІКЕ В ОБОРОНІ УКРАЇНИ

В „Журналь де Женев" з 25. січня появилась дуже замітна стаття в українській справі. Писалося її тоді, коли українці по цілому світу святкували двацяту річницю проголошення незалежности України, що знайшла свій відгук і в чужинецькій пресі. Тим більшу увагу притягла до себе ця стаття визначного приятеля України та відважного оборонця її слушної справи на міжнароднім терені. Значіння її тим більше, що вона появилась перед самим відкриттям ювилейної сотної сесії Ради Ліґи Націй, отже знайшлася вона в руках усіх тих заступників ріжних держав світу, що прибули до Женеви. Можна легко уявити собі, яке враження зробила вона на представників Москви, вдаривши дуже по їх плянах, які вони приїхали переводити в Женеві.

Стаття починається наведенням тексту протимосковської декларації, зробленої головою УНДО й Української Парляментарної Репрезентації, В. Мудрим, у варшавськім соймі в часі останньої дебати над закордонними справами. Потім автор статті, редактор П. Е. Бріке, пише таке:

„Факти, подані самою советською пресою, скріпляють цю диклярацію. По самогубстві Скрипника Україною кермував москвин Постишев. На початку минулого року його усунено. Його наступник, Косьор, не більше українець ніж він самий, перебуває тепер у скрутній ситуації. Він намагається у великім київськім часописі „Вісті" перекласти на плечі українських націоналістів відповідальність за господарські поразки, за які його можливо незабаром увязнять. Справжнім господарем є міністер внутрішніх справ, жид Леплевський, креатура Єжова, шефа московського ҐПУ.

„Українські комуністи в київськім уряді не мають змоги триматися. Голова уряду, Любченко, поповнив „самогубство" минулого серпня по дискусії в мовній справі, де він твердив, що впроваджувати московську мову до народніх шкіл вже від другої кляси хибно. Господарі України звертаються потім до української молоді. Комсомолець, колишній „безпризорник" Бондаренко, висувається на чільне становище. Його зліквідовано вже при кінці минулого жовтня, чим доведено, що українська молодь не комуністична. Колишнього заступника голови уряду, Коцюбинського, і комісаря справедливости Порайка увязнено; першого з них недавно розстрілено.

„Ці покарання на смерть показують, що українські політичні кирманичі, навіть комуністи, піддаються впливам національного оточення, яке спонукує їх робити уступки. Здається, що українець не може бути ані комуністом, ані сталінцем. Це доводять оскарження, спрямовані проти них. „Вісті" з 24. IX. скаржаться, що в школах Харкова „ненавидять московську мову", що є знаком „звірячого націоналізму". Коли Затонський був іще міністром освіти, він висловився 18. вересня м. р., що українські націоналісти, прихильники наступників Петлюри (славний національний герой визвольної боротьби), численніші від троцькістів. Дня 15. і 16. IX. скаржився Косьор, що „петлюрівці намагаються пірвати приязнь, яка обєднує український нарід з великим московським народом". Чи ці звязки приязни, за які москвини так бояться, справді міцні? Як твердять Косьор і Кудрявцев, націоналістичні елементи запосіли Академію Наук, Медичний Інститут, народню освіту, кіно, театр, міністерство справедливости, транспорт, фабрики, сільське господарство і колхози. Треба себе справді запитати: щож лишилося ще непорушним? На українську мову полюють у пресі, в школі, в радіо. ҐПУ не дармує. Все більше процесів виточують проти патріотів. Статистика на основі самої советської преси згадує 49 покарань на смерть упродовж двох останніх тижнів жовтня. Така є влада, під якою українці живуть 18 років.

„Але що робить Ліґа Націй для них? Чи західні держави дбали колись про те, щоб зробити їх долю стерпною? В такій ситуації українці звертаються до тих, які мають намір помогти їм". — (Офінор).

ПОЛЯКИ МІЖ СОБОЮ І ПРО СЕБЕ

Хочемо згадати про одну депутацію, яку не так давно приймав президент польської держави, Мосціцкі. Це була депутація польської соціялістичної партії, що предложила президентові обширний **меморіял про теперішне положення Польщі.** Розмова тривала дві години. На чолі депутації стояли: Тома Арцішевскі, старий польський підпольний діяч, товариш Пілсудского, й Квапіньскі, що сидів 10 років у московській каторзі за участь у польських революційних орґанізаціях і замах на одного вищого урядовця.

В меморандумі пишеться спершу про те, що **небезпека вибуху війни є лише справою короткого часу.** А далі про те, що Польща стоїть безпосередньо перед тою небезпекою, бо проби прилучення Данціґу до німецької держави й інші подібні замахи гітлерівців показують цілком недвозначно на їх пляни. Тому Польща не може лучитися з державами, котрі хотять тепер відбити собі втрати, понесені у світовій війні, бо це відбилось би і на ній (тут, очевидно, бесіда про Німеччину. — Ред.).

Господарське положення Польщі є також дуже трудне, каже меморандум. Його можнаб поправити лише через зміну устрою держави. **Нужда на селі стає вже явною катастрофою.** Внутрішній ринок не може бути зрушений з місця, коли не поправиться у визначний спосіб матеріяльного положення працюючих мас. Польща мусить перебудувати свій устрій на **плянову господарку,** мусить рішити корисно **рільничу реформу** і зреорґанізувати промисл в ціли **зліквідування безробіття** та скріплення оборонних сил держави.

Щодо внутрішньої політики, то внаслідок теперішньої виборчої ординації бачить меморіял замісць давнішої боротьби ідей **боротьбу клік.** Внутрішня ситуація сильно загострилася та виладовується у боротьбі з жидами, що незвичайно деморалізує вулиці міст та містечок.

Серед такої атмосфери неможливо в поважний спосіб рішати найважніші державні справи, і тому меморандум ставить такі постуляти:

1) Якнайскорша зміна виборчої ординації, що обовязує від 1935 р. 2) Розписання виборів до сойму на підставі тайного і безпосереднього голосування з задержанням пропорціональности. 3) Суспільність мусить мати певність, що уряд не буде вживати штучок при виборах того роду, як у роках 1928 і 1930. Польща не може ждати. Робітнича кляса зголошує отсе своє право до рішення про долю вітчини та робить це в рішучий спосіб.

Цікава річ, що коли „Дзеннік Людови" дав до пізнання, що президент Мосціцкі поставився **прихильно** до висказаних у меморандумі поглядів і бажань, то цензура сконфіскувала дотичну статтю.

Сам факт приняття президентом депутації пепесовців викликав у польській пресі, а особливо у так званих „санаторів", то є переважно бувших полковників, великий розгардіяш.

Досі, від часів перевороту Пілсудского в 1936 р., була практика така, що президент не приймав депутацій, що виступали з чисто політичними бажаннями. Мовляв, такі справи належать до міністерства.

Та зміняючи в р. 1935 конституцію, постановили власне самі „санатори", що **президент** держави стоїть **понад** усіми, отже і понад урядом, як найвищий політичний суддя, отже має й право вислухати людей, які до нього в тім його характері зо своїми бажаннями чи жалобами звертаються.

Одним словом: авдієнція відбулася, делеґати, а радше в їх імені Т. Арцішевскі (бувший товариш президента з давньої польської тайної, протимосковської орґанізації) виголосив до нього промову та відчитав меморандум, почім розпочалась над ним дискусія.

Що давній товариш Пілсудского і революціонер зрозумів добре арґументи меморандуму, цілком ясні й помірковані, це річ зрозуміла.

Але чи це що поможе? В Польщі тепер повно партій і партійок. Не годен їх усіх „нагодувати". А тут іще клопіт з „млодзєжею", що взялася до боротьби з найбільш впадаючими в очі „ворогами", з жидами. Хтож попре виставлені вимоги? Навіть хлопська партія „людовців" не хотіла разом з пепесовцями йти до президента держави!

Що одначе дуже вражає у меморандумі пепесовців (соціялістів), то це, що вони цілком **промовчали** у нім справу **національних меншин.** А є їх добрих **10** міліонів, отже третя частина всієї людности Польщі.

Щож собі панове соціялісти думають? Чи супроти тих меншин має і дальше обовязувати старошляхотський звичаєвий закон **„як кто хце?"** А то власне останніми часами діються страшні речі! У волинському пашалику розвязано кількадесять кружків **Сільського Господаря,** в Станиславові розвязано філію протипияцького товариства **„Відродження",** в Рогатині філію викладового товариства ім. Могили і т. д.

Нагінка на українців іде цілою силою пари, але це, як видно, польських соціялістів не обходить.

К. О.

ЧИ ДАЛІ БЕЗ ЗМІН?

Корнило Устіянович, відомий український письменник і маляр, написав тому 50 років фейлетон у львівському „Ділі", яке тепер святкує 50-літню річницю як першого українського щоденника. В тім фейлетоні, на вступі, заговорив Устіянович про нашу звичку не признавання нічийого авторитету. „Діло" пригадує тепер цей фейлетон, а також дещо передруковує, задержуючи давню назву „русин". А писав тоді Устіянович між іншим таке:

„Хто підриває нашу продуктивність глузуванням та передбаченнями неминучого упадку? Русин. Хто звалює всю патріотичну працю на плечі одного і хто потім сміється перший злобно з того, як у дечому спотикнувся? Русин. Хто не признає нічийого авторитету? Також русин. У нас до того вже дійшло, що ми — щоб тільки надірвати честь і славу найзаслуженіших або й найґеніяльніших наших людей — заглянемо їм у горло, що вони їли або пили, рахуємо й критикуємо кожний крок у їх домашньому житті і таким чином намагаємося обнизити, коли не потоптати, ідеальну працю, що нічого більше їм не принесла, як тільки вбожество і ґоре..."

І не забув Корнило Устіянович піднести тому 50 років іще й того, що також є так дуже актуальне і в нашому житті в Америці ще й тепер: „Все нам не влад. Все вміємо краще зробити, тільки не робимо".

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Бетлегем, Па. — До жертводавців з Листопадового Свята додати: О. Періґ $1.

Бойовий. — Пишете, що співаєте „нову" і „бойову" пісню. А співаєте на стару нуту: „разом руки си подаймо". Скінчім уже раз з тим „не даймося" і „тримаймося" та з тим, що „вже час скинути ярмо". Це скигління, а не „бойова" поезія. Не переспівуйте того, що вже було перестаріле тому кількадесять років. Замісць витрачувати час на таке віршування, візьміть добру книжку в руки. А як навчитеся чогось нового, тоді й кращі й глибші думки будуть виходити з Вашої голови.

Ню Йорк, Н. Й. — До коляди від. 1. Червоного Хреста ОДВУ додати: На листу ч. 415 колядував також п. Гарачай. Загальна сума коляди виносила $50.50, яку розділено в такий спосіб: $25 на визвольну боротьбу і $25.50 на санаторію для політичних вязнів. Між жертводавцями мають бути: п. Віґак і Текля Сокіл,

Гнат Кращанко.

В СТАРІМ ЗАМКУ

Історична повість.

(25)

— Коли вже хтось підглянув, — перебив сотник, — то не треба з тим таїтися. Хіба тільки, щоби кого не кортіло согрішити проти чужої власности, може й проти нашого життя, не чванитися великою вартістю знайденого скарбу... Як в тій скрині взагалі є яка вартість.

— То витягнути? — спитав Марко.

— Очевидно, — відповів батько. — Хочби для самої цікавости. І не дуже критися. Робити з цього тайну ще тепер, було би ще гірше.

Марко пустився назад надолину. В дверях на подвіря побачив Кіндиса, котрого вартовий не впустив до середини.

— Гей, пане Марку! — гукнув Кіндис сердито. — Чи ви вже маєте мене цілком за чужого і за ворога, що мене не впускають?

— А чогож ви сюди?

— Чудне питання! Яж господар... хочу увійти.

— В цій хвилі мама не може приняти вас.

— Я не до паніматки...

— З ким же хочете бачитися?

— З тим, що ви там внизу витягаєте, — сказав Кіндис, підсміхаючися.

— Там нічого цікавого.

— Навпаки. Там щось дуже цікаве, коли сотник аж сюди приїхав нарошно нате, щоби придивитися. Аж тепер розумію, чого приїхав.

Кіндис не вступався.

— Не розумію, — сказав Марко — а що часу не маю, то вибачайте.

Марко відвернувся і став сходити сходами вниз. Підстароста сердитий відійшов. За той час Солоняк виломив у мурі більшу діру. При світлі ліхтарні видко було скриню оковану. Вже не зважаючи на те, чи хто підглядає їх, чи ні, підставивши цегли під ноги, стали скриню тягнути. На двох була затяжка і через те, що так довго стояла, неначе приросла до муру. Мусіли залізами підважувати, щоби взагалі рушити. З великою бідою висунули скриню і зсунули на землю.

Дерево скрині було таке спорохніле, окуття таке перержавіле, що з таким внутрішнім тягаром годі було скриню нести і винести її нагору. Солоняк пішов нагору і вернувся з сотниковою. Прибігла також Марина, бо своєї цікавости не годна була перемогти. Ключів до колодок при скрині не було. Та вони й не потрібні були; дошки від скрині відривано кусник по кусникові руками. Скриня була повна, не рушена. В скрині срібна столова посудина, срібні й золоті ланцухи, ґудзи, аґрафки. Дві шаблі, обсипані самоцвітами, такіж запожники. Було також дещо з великопанської ґардероби. Крім пояса все те в більшій части зітліло. Все те занесли нагору кошем, який Солоняк приніс був до льоху. Вартість скарбу показалася такою великою, що їзди своєї сюди не жалували.

Кіндис не знав собі ради ні поради. Думка, що під вежею могло бути щось сховане, про що він, стільки літ сидячи тут, нічого не знав, роздирала його серце. Він так довго був мимовільним і несвідомим сторожем скарбу нічийого. Так легко було взяти його... якби був знав, що там щось таке є... Не міг простити собі, що льохів замку не перетрусив, що стін не обстукував, не призирався до них.

Коли придавлений цим нещастям увійшов до своєї світлиці, жінка сиділа під вікном і, для забиття часу, вишивала щось. Вона зараз пізнала, що йому сталося щось. Зуби вискалив, як люта собака, очі майже наверх вилізли, руки тряслися. Вже з порога крикнув:

— Злодії! Прокляті опришки!

— Хто? де? — спитала жінка.

— А той сотник зо своєю бабою і зо своїми проклятими бахурами! Не дурні вони, не дурно воліклися сюди. Аж тепер я розумію, чому він випросив собі цю ріїну там, де чор добраніч каже.

Він не привик був сповідатися перед жінкою. Та це, що тепер сталося, так потрясло ним, що не міг здержатися. Говорив неначе сам до себе:

— Яким способом, не знаю, прийшли до того, що під вежею замурований скарб. Деж мені таке було би прийшло на гадку! Прийшли і вкрали... Ось чого тони приїхали сюди. Ось чому не хотіли усадовитися в цій привітній хаті, а вибрали собі таку погану, ні то тюрму, ні то гробницю!

— Сказали тобі? — спитала жінка.

— Та де сказали! В найбільшій тайні передомною. Я лиш підглянув їх... Чую, щось гопає під землею. Валить, начеб мури розбивав. Я саме тоді оглядав мури і башти. Зазираю до віконця льоху, в котрім стукало, а там Солоняк з тим смердюхом сотника виламують мур, діру вибивають...

— Звідкиж ти знаєш, на що вони робили це?

— Звідки? Я тут давно чув про скарб, замурований першим паном Зубрина. Та я сміявся, як з бабської байки. Нема замку, нема городища, нема могили, щоби люди не розказували про закопаний там скарб. Кат міг вгадати, що зубринський скарб не байка, а правда. Я мав стільки часу, щоби всі мури розібрати... та кому не щаститься, то в нічім не має щастя!

Засміявся дико.

— Зпід мого носа виривають мою власність. Опришки!

— Твою власність? — спитала глумливо жінка.

— Так, мою! — крикнув. — Мою, бо тут все моє. Чуєш ти, бабо? Мовчи ! Моє, бо я тут пан, не вони. Їх панування коротке буде. Не дам їм вивезти відси нічого.

Отямившися, закінчив бурмотанням. Пару разів його погляд зійшовся з гострим поглядом жінки і він замовк. Всю лють здавив у собі. Якийсь час ходив мовчки по світлиці і покликав сестру. Коли Текля прийшла, сказав до неї:

— Слухай! Зараз переодягнися, щоби виглядати пристойно. Візьми на полумисок овочів і меду. Занеси нагору і передай сотниковій. Очей там не прижмурюй. Дивися на все, що вони роблять, що лежить на столі. Як підслухаєш, що балакають, тим ліпше. Розумієш? Потому зараз прийди сюди.

Текля радо пішла, бо й вона була цікава. Кіндис взявся до цибуха і до люльки. Жінка шила мовчки. Вже й не глянув на неї. Минуло доброї пів години, заки Текля, одіта святочно, в спідниці з ґальонами, в хустці на голові, в білій запасці і в коралях, знов увійшла до світлиці.

— А що? — крикнув нетерпеливий Кіндис.

Текля стала колисати головою і сказала, хапаючися обома руками за голову:

(Дальше буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ПІД ЧУЖИМ ІМЯМ.

Колеґія Васара в Покіпсі подає до відома, що в цьому семестрі будуть у ній викладати порівнюючу історію словянських літератур. Будуть саме порівнювати літератури й культури Росії, Польщі, Чехословаччини, Югославії й Болгарії.

Як бачимо, пропущено з словянського світу дуже важну частину, 40-міліоновий український народ, його літературу й культуру.

Та не зовсім: пишеться, що історію російської літератури почнуть з читання „Слова о полку Ігореві", котре, як відомо, належить властиво до української літератури. Звісно, будуть його представляти як твір російської літератури.

СУСІД З ВЕЛИКОЮ ЛОЖКОЮ І ЩЕ БІЛЬШИМ РОТОМ.

Скажемо певно, що це примір московської нахабности, московського зазіхання на чуже добро.

Може й так. Але чи зовсім? Чи важилисяб москалі говорити американцям, що „Слово о полку Ігореві" твір московської літератури, якби пів міліона українських імігрантів були свідомими, що це твір української літератури, і так усім говорили?

Чи дивуватися, що обкрадають того, хто свого не боронить? Чи лише москалі цьому винуваті, що чужинці твори української літератури вважають за московські, чи може й відношення українців до своєї літератури теж при чому?

КУРС ЛЮБОВИ.

Колеґія Клівленда при університеті Вестер Різерв завела в цьому семестрі новий курс: курс любови.

Та не будуть курсу вести поети, що любов оспівують, але вчені з ріжних галузей знання: два психольоґи (знавці науки про душу), два біольоґи (знавці науки про життя), один лікар, один учитель домашньої господарки та один спеціяліст у вихованні родичів. Усі вони будуть разом працювати, щоб дати один курс. На цьому курсі мають порушувати такі питання, як: Чому людина залюблюється? Чому зриваються заручини? Як достроїтися до себе в подружжі?

ОДИН, ЩО ВСЕ ЗНАЄ.

З лекцій курсу одна лекція буде присвячена справі незамужніх і нежонатих.

Себто, чому люди не побираються? Які з цього виходять наслідки для самих неподружених і громадянства?

На жаль, не сказано, хто дасть цю лекцію. Чи будуть про неподружених говорити подружені, чи неподружені? Повинніб неподружені: адже хто знає все по подружжя, як не ті, що самі ніколи не дружилися?..

ВЕРШОК НАУКИ.

Вершком науки можна мабуть назвати курс, що його оголосив Університет Минесоти під назвою „Проблеми дозвілля". Іншими словами, це курс про те, що робити з вільним від заняття часом.

Скажемо: невже цього аж учитися треба? Невже кожний з нас не знає, що йому робити, як не має що робити? Як не знаєш, що робити, сідай на крісло, зложи руки на череві й пусти великі пальці млинком. Хай крутяться в один бік; а як змучишся крутити ними в один бік, пускай їх у другий. Так кажемо ми, а професори університету кажуть, що в нинішніх часах люди мають так багато вільного часу, що не знають, що з ним робити; що людям ним треба справді вчитися, що їм з вільним часом робити; що нині треба спеціяльно вишколених людей на те, щоб вели народ у вільних від занять хвилях.

Кому тут вірити?

ЩО ПИШУТЬ ПРО ПРОПАМЯТНУ КНИГУ У. Н. СОЮЗУ

УПРАВА СПІЛКИ УКРАЇНЦІВ У НІМЕЧЧИНІ (заснована 22. січня 1921) складає щиру подяку за ласкаве надіслання одного примірника незвичайно цінної для всіх українців „Пропамятної Книги Українського Народного Союзу".

На сходинах Спілки зроблено на підставі „Пропамятної Книги" доповідь про американську Україну. Учасники сходин виявили велике зацікавлення діяльністю У. Н. Союзу та „Свободи". Ініціяторам і редакції „Пропамятної Книги" належиться признання цілого українського загалу за їх гідну подиву працю.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

АКРОН, О.

Листопадове Свято.

Листопадове Свято відбулося в Акроні 14. листопаду м. р. Важною прикметою цього свята було те, що в ньому взяли участь усі місцеві українські організації, а це: від. 295 У. Н. Союзу, від. 68 Провидіння, від. 238 У. Р. Союзу, від. Союзу Українок ч. 7 і 9, та від. 180 У. Н. Союзу. Всі ті організації вибрали зпоміж себе комітет, до якого ввійшли: О. Цепко, предс.; Н. Шквара, касієр; В. Пулк, секр. Комітетові були охоче настроєні таким зеднанням і постаралися як слід виконати свій обовязок.

Свято почалося панахидою біля символічної зеленої могили. Панахиду відправив місцевий священик о. Середа, причім виголосив до чисельно зібраних людей гарячу проповідь.

Пополудні відбувся концерт акронської дітвори під управою сестер з Клівленд, О. На цьому концерті виголосили також місцеві і позамісцеві бесідники промови. Слід згадати про коротку, але яскраву промову пані Марії Олексик з Клівленду, котра недавно відвідувала Галичину і як наочний світок поділилася з присутніми своїми враженнями. Підчас панахиди і на концерті переведено збірку на українських інвалідів, котра разом принесла $128.10. По відтягненні розходів вислано до краю через Обеднання $87.63.

Жертву зложили по $5: від. 295 У. Н. С., від. 238 У. Н. Р., від. 68 Провидіння, Союз Українок ч. 7; пані Ґелена Кінаш Сіґлер $4; по $2: В. Пулк, О. Цепко, В. Драґон; по $1.50: І. Цепко, Я. Іваницький; по $1: Н. Шквара, Н. Савула, К. Цепко, І. Томко, В. Сенюк, М. Філяс, В. Поливка, М. Петруха, М. Пулк, пані Різник, М. Мельник, Е. Мельник, Ю. Космовська, Г. Лесняк, Марія Набережна, Н. Українйць, Д. Міскало, М. Набережний, М. Гайва, о. Середа, С. Яворський, Т. Баран, І. Гурин, М. Олексик, Н. Олексик, М. Ґеряк, Д. Василишин, С. Антонюк, В. Брудкевич, пані Брудкевич, М. Хорощак; по 50 ц.: М. Судомир, пані Судомир, пані Карнаш, Т. Лесняк, А. Лесняк, П Славич, Д. Матвіїв, Т. Мураль, Т. Маціоский, М. Огар, пані Огар, Н. Марич, Е. Тивончук, пані Кудера, А. Сироїд, М. Алексендер, пані Савула, В. Ониськів, пані Бала, пані Венґер, пані Дзінґо, М. Гурин, М. Сікора, Д. Різник, Г. Мончак, Ю. Лішак, М. Іванцьо, В. Бурак; дрібними $7.05. За відзнаки $9.10, за перекуску $33.95. Жертводавцям складаємо щиру подяку.

Комітет.

ДІТРОЙТ, МІШ.

Коляда на У. Н. Дім.

В часі Різдва колядували члени 292 від. У. Н. Союзу на місцевий У. Н. Дім. Зложили по $10: М. Дворянин і М. Якимів; І. Руднятин $6; по $5: А. Кривий, П. Попіль, Н. Мех, Е. Бутковський, А. Заморило, Б. Школьник, І. Школьник, С. Ружицький, П. Ґардій, В. Сеньків, Іл. Андрусевич, Й. Навроцький, М. Пенарський; по $3: Д. Запоточний, М. Лищак, М. Низда, І. Кирилюк, Г. Іваськів; І. Гнатюк зібрав до капелюха $2.05; по $ 2: Й. Торба, І. Шанкарук, В. Олексин, Г. Назаркевич, В. Лишак, Марія Дацко, Й. Філяс, Т. Яремчук, Е. Пасовистий, П. Баньчишин, В. Мишньовський, П. Боднар, Г. Карпович, Катерина Романів, А. Капій, Я. Демчук, І. Дацко, Н. і Р. Джек, В. Прикіпчук, І. Томенчук, В. Буґера, Марія Парфін, Ф. Чопик, Й. Войтко; М. Яремчук $1.50; по $1: В. Запоточний, Марія Баховецька, Н. Ящишин, С. Заптон, Т. Назарчук, Г. Швада, П. Кіянчук, В. Візничак, І. Візничак, М. Візничак, Анастасія Кізел, Н. Сеньків, Т. Ковальський, Р. Вазик, Д. Дедлюк, О. Старко, Н. Сушицький, І. Дитиняк, М. Попович, В. Василишин, Катерина Курулюк, І. Базилевич, А. Попович, Марія Федеронько, С. Олейник, І. Дзядик, Г. Било, М. Федюк, Н. Кинашук, Д. Задорожний, І Беньо, О. Черевешко, П. Дунаєвський, М. Малиняк, І. Левандовський, І. Процайло, Я. Прихітко, Й. Прихітко, Г. Шило, І. Жолна. Разом $197.55. Розходи на авто $3. Чистої коляди лишилося $194.55.

Володимир Візничак.

ГЕМТРЕМК, МІШ.

Вибираймо українців на місцеві уряди.

Коли ми хочемо в Америці здобути більший політичний вплив, то мусимо в тім напрямку організовано попрацювати. Здавалосяб, що це справа ясна і про неї не треба розписуватись. Але на ділі воно так не є. Бо на ділі говоримо, а інше робимо. Ми хотілиб мати політичну силу, а не хочемо нічого робити, щоб ту силу здобути. Нам було би приємно мати своїх людей, чи своїх дітей, на високих урядових становищах, але ми не всилі здобутися на те, щоб віддати голос на свого чоловіка. У нас завжди знайдуться перекінчики. Так воно є і правди нема що закривати. Бо колиб так не було, то ми вже дотепер стояли би політично далеко краще і малиб своїх вищих урядників у міській адміністрації й уряді.

Ці слова відносяться до всіх українських громад і також до нашої, в Гемтремк. Коли ми тут не маємо своїх людей на вищих міських позиціях, то це вина наша. Правда, за кілька літ нашої політичної праці вже дехто з наших людей вибився на вищі позиції, але те все ще замало. В порівнянні до нашого числа ми повинні далеко краще стояти. І ми моглиб краще стояти, якби ми йшли до виборів зорґанізовано.

Але в нас завелося, що ми не поступаємо так, як нам велить наш власний розум, тільки сліпо слухаємо тих людей, яких ми ніколи не бачили, які в нашім щоденнім громадськім житті не беруть ніякої участи, а які приходять до нас лиш тоді, коли починаються вибори. Як тільки ті чужі люди до нас зявляються, ми відразу віримо всьому, що вони нам говорять, і наосліп ідемо за їх поклином.

Треба поступати інакше. Треба втискати до урядів не лиш таких людей, що то приходять до нас тільки в часі виборів, але в першій мірі таких, які все, кожний час, враз з нами працюють у громадськім житті.

Саме такого молодого чоловіка, свідомого українця, якого батько був довгий час предсідником місцевого відділу У. Н. Союзу, а також його тесть є секретарем одного відділу У. Н. С. і вкінці який сам є діяльним українським громадянином, українська суспільність в Гемтремк може і повинна тепер вибрати міським касієром. Ним є гром. Микола Прихітко, який уже від 1933 року є заступником касієра стейту Мішіґен і з тим становищем є добре обзнайомлений.

Даймо всі свої голоси йому. Виберім щирого українця. Ми все кричимо за молодь і ніби журимося своєю молоддю. Даймо тепер доказ, що ми не лиш уміємо говорити про молодь, але також чимсь практично тій молоді помогти. Коли те зробимо, то та молодь буде нас шанувати й з черги буде нас піддержувати.

Бо коли ми так не поступимо, коли ми далі будемо йти за голосом усяких крикунів-приблуд, а не за голосом правдивих українців, то шкода тоді тих голосних патріотичних промов на ріжних святах і відчитах. Самими словами ми ніколи не здобудемо сили. За словами мусять іти діла. Ми мусимо давати докази національної солідарности.

Тому вже заздалегідь готуймося до виборів, що відбудуться 2 березня ц. р. Ми всі мусимо памятати, що справа виборів це не лише справа даного кандидата, але загально українська справа. В день виборів ми всі, українці й українки, мусимо віддати свій голос на свого українського кандидата.

А. І. П.

ЯК ДОВГО ЖИВЕ СОБАКА.

Один з англійських часописів повідомив своїх читачів, що перед кількома днями в заведенні товариства охорони звірят забили безболісним способом собаку - вівчара, який прожив 27 літ. Це дуже довгий вік, що правильно собака ніколи не осягає. Здебільша ці чотироножні приятелі людини осягають вік 11—12 літ. Та бувають і винятки. Напр. один часопис подає, що в 1930 р. здохла собака княжни Арджилю, яка прожила 22 роки. В Менчестері був пес, який прожив 23 роки. Рекорд довгого собачого життя (пса — не людини), що його досі занотували, був 28 літ.

Цікаве, що розмірно найдовше живуть собаки малого росту. Напр. „шпіц" дуже часто досягає до 20—22 літ. Доги і бернардини не живуть довше, як 12 літ.

Природники обчислили, що вік собаки 27 літ — теоретично відповідає 200 рокам людського життя.

ПИСЬМО БЕЗ АЗБУКИ

Основною прикметою китайського письма є те, що воно не має азбуки.

Коли хочемо написати по китайськи нпр. слово „чоловік", яке вимовляємо „жен", не пишемо його китайськими буквами: „ж-е-н", бо таких нема, лише рисуємо задля того спеціяльний знак, що є зрозумілий кожному китайцеві, без огляду на вимову, як зображення людської істоти, подібно, як образ, що зображає людину, не вимагає напису, без огляду на те, хто її буде оглядати. Слово, що означає чай, вимовляють на півночі та в літературній мові „чга" (ча), а на півночі „те" або „таї". Ми також зовемо цей напиток „чай" (поляки гербата — від латинського слова „герба" зілля), чаєм називають цей напиток також у Росії, Персії, Туреччині, Арабії — куди чай зайшов через Монголію і Сибір із півночі. Образок, що відповідає нашому слову „чай", складається з трьох частин, які відповідно означають: „зілля, чоловік, дерево" або: „ростину (кущ) для вжитку людини".

Коли букви азбуки, згруповані у словах, ні своїм виглядом ні положенням не можуть піддавати читачеві ідеї читаного слова, себто його внутрішнього змісту, виразове й ідеоґрафічне китайське письмо нотує ідею, що міститься у слові. Коли нпр. нашою азбукою пишемо слово „відпочивати", не висловлюємо поодинокими буквами ні цілістю того слова поняття. Зате китаєць висловлює це слово при помочі знаку — ідеограму, якого поодинокі частини означають „чоловіка" і „дерево". А той злучений знак, у дійсності лиш один знак, подає нам незвичайно виразне і коротко поняття відпочинку, бо чоловік, спершись під деревом, відпочиває.

Образовість китайського письма виступає передовсім у катеґорії „льоґічних" знаків, які можна би теж назвати ребусами. Напр. ідеограм, якого складові части означають: 1) „сонце" і „місяць" — значить „ясний", 2) „людина" в „заперті"=вязень, 3) „серце" між „дверми" = „мелянхолія", „туга", 4) двоє „людей" на „землі" — сидіти, 5) „рука", що прислоне „око" = дивитися, 6) „рука" при „вуху", „слухати", „ловити", 7) „сонце" за „деревом" = „схід", 8) „ухо" між „дверима" = підслухувати, 9) „дві жінки" = „говорити" або „сваритися", 10) „жінка" під „дахом" (або в заперті) = спокій і т. д.

Крім тієї катеґорії „льоґічних" знаків є ще катеґорія „образкових" знаків, себто таких, які повстали, з первісних рисунків найріжніших предметів і явищ (напр. гора, дерево, дощ, чоловік, ріка) і катеґорія „фонетичних" знаків, себто таких зложених знаків, яких одна частина надає сенс цілости, а друга — вимову.

Загалом китайське письмо має понад 40,000 знаків, та вистане знати кілька тисяч знаків, щоби порадити собі навіть із найтруднішими текстами, що писані буденною мовою.

Хоч китайці мають так багато знаків і не мають азбуки, то зрозуміти китайські знаки (себто письмо) не є дуже трудно, бо є словарі=енцикльопедії, які пояснюють описово кожний знак. Кожний китайський знак має в собі т. зв. первень (або ключ). Тих первнів є 214. Тому, що нумерація їх зростає в залежности від скількости рисок, себто поодиноких відірваних потягнень пензлем (або пером чи олівцем), не конче треба їх знати напамять. Однорискові первні мають початкові числа, останній є сімнацятирисковий. Візьмім нпр. знаки, яких первнем є слово „дерево". Знак цей складається з чотирьох окремих рисок, отже шукаємо його, коли не памятаємо числа, у виказі чотирорискових первнів, знаходимо його під 75-тим числом і під тим самим числом у відповідній частині словаря шукаємо даного знаку відповідно до рисок його другої частини. Так можна дуже скоро віднайти навіть найтрудніший знак. Китайсько-чужомовні словарі уложені на основі тієї самої системи або на основі звукових ґруп.

Подібне письмо мають і японці. Одначе попри те письмо мають і властне звукове письмо, яке виконує помічну працю. Вживають того помічного письма, коли хочуть означити змінливі закінчення, які годі висловити китайським письмом, а також до транскрипції чужих імен і назв. Коли напр. по китайськи „на столі" пишемо „стіл на", що звучить „і-цу-шань", по японськи пишемо „стіл + граматична частка + на + граматична частка, що звучить „ізу-но удже ні". „І-цу" й „і-зу" — це два китайські знаки, що означають „стіл", а „шань" і „удже" це китайський знак, що означає „на"; японські частки „но" і „ні" писані японським письмом.

Крім японців ідеоґрафічним китайським письмом послуґуються теж анаміти.

Одноцільність китайського письма, яке зрозуміє, без огляду на вимову поодиноких знаків, кожний китаєць чи він із півдня чи зі сходу, відгравала й далі відграє велику ролю обєднання для 400 міліонів людей.

ПОСМЕРТНА ОПОВІСТКА

Родина покійного Сильвестра Свєнтковського з Асторії, Л. Ай., Н. Й., повідомляє, що похорон Покійного відбудеться в четвер 10-го лютого 1938, в годині 10-тій рано.

WPA БУДУЄ І РОЗШИРЮЄ ЛЕТОВИЩА

Адміністрація Поступу Праці (WPA), що, як відомо, дає тимчасову роботу безробітним, між іншим збудувала або поліпшила 609 повітряних портів. Таким чином вона помагає вдоскональнити швидко зростаючі потреби і вимоги повітроплавства в Америці.

Між іншим багато добудувала й поправила WPA на летовищі в Нюарку, що між усіми повітряними стаціями світу займає перше місце щодо скількости прилітаючих та відлітаючих літаків. Таксамо розбудувала й поліпшила летовище в Клівленді, найбільше, яке де є; в Шікаго, де збігається шість повітряних ліній; в Сан Франсіско, де будується база для водяних літаків; летовище Флойд Бенета в Ню Йорку; летовища в Солт Лейк Сити, Дітройті й Бостоні. Щодо значіння зараз за ними ідуть летотища в Акрон, Спрінґфілд, Денвер, Сан Антоніо, Чарлстон, Спокейн, Сан Дієго, Сейнт Пол, Маямі, Тулса, Гарисбурґ і Рочестер. У всіх багато роботи виконано за програмою і силами WPA.

Сьогодня Злучені Держави мають 2,482 летовища та повітряні стації де літаки можуть безпечно спускатися на землю. Багато їх почато заходом федеральних установ, які давніш займалися допомогою безробітним. Тепер WPA присвячує найбільш уваги розширенню й модернізації існуючих уже міських летовищ і повітряних стацій.

За останні два роки WPA віддала для вжитку летунів сорок пять нових великих стацій, які займають поверх 4,000 акрів землі. Робітники, що працювали для WPA, збудували також вісімдесять пять нових розгонових доріг. Шісдесять сім повітряних стацій, що існували вже давніш, змодернізовано згідно з найновішими вимогами летунства, і таксамо відновлено й поправлено як слід сімдесять шість доріг, на яких літаки розганяються до лету.

За окремою програмою WPA позначила для летунів міста й місцевості на багатьох тисячах миль повітряних шляхів. За знаки служать звичайно величезні букви, намальовані на дахах великих будинків; деякі позначено на битих дорогах, і всі можна бачити з висоти 2,000 до 5,000 стіп. Федеральне Бюро Повітряного Руху обрахувало, що всіх таких знаків треба буде коло 16,000, і з них коло 10,000 WPA вже зробила. Робітники WPA збудували та влаштували також усе, що потрібне до освітлення багатьох летовищ та причинилися до налаштування ріжних систем радіокомунікації.

WPA співпрацює з Федеральним Бюром Повітряного Руху, щоб розбудова того руху, шляхів і летовищ ішла за певною програмою та порядком. Проекти потрібних робіт оцінюють не тільки щодо їх технічної вартости, а й наскільки вони мають місце в загальному крайовому пляні розвитку повітроплавства. З 2,000 проектів, що були признані федеральними знавцями, вже 1,002 увійшли в життя до 1 червня 1937 року. Коштували вони всі приблизно $93,500,000.

Праця при ріжнородних повітряних проектах WPA вимагає передовсім доволі багато робітників для такої звичайної роботи, як корчування, сушення та рівняння землі, мощення доріг і таке інше. Але треба теж фахової праці для будування гангарів та адміністраційних будинків, для освітлення, ставлення веж і стовпів для радіо-сиґналів, тощо.

Потребу тої роботи викликав велизечний зріст пасажирського повітроплавства. В 1934 році в Америці перевезено повітрям 750,000 пасажирів, а через два роки, в 1936 році, вже 1,200,000. В тім році всі пасажирські літаки зробили вкупі 150 міліонів миль дороги.

Щодо пасажирського й торговельного летунства, Америка вже попередила европейські краї. Але разом з тим, як зростає скількість, величина та швидкість літаків, треба відповідного для них приміщення і забезпечення на землі. Тому федеральний уряд співпрацює з містами, щоб улаштувати летовища відповідно до теперішніх вимог та покласти основи для будучого розвитку.

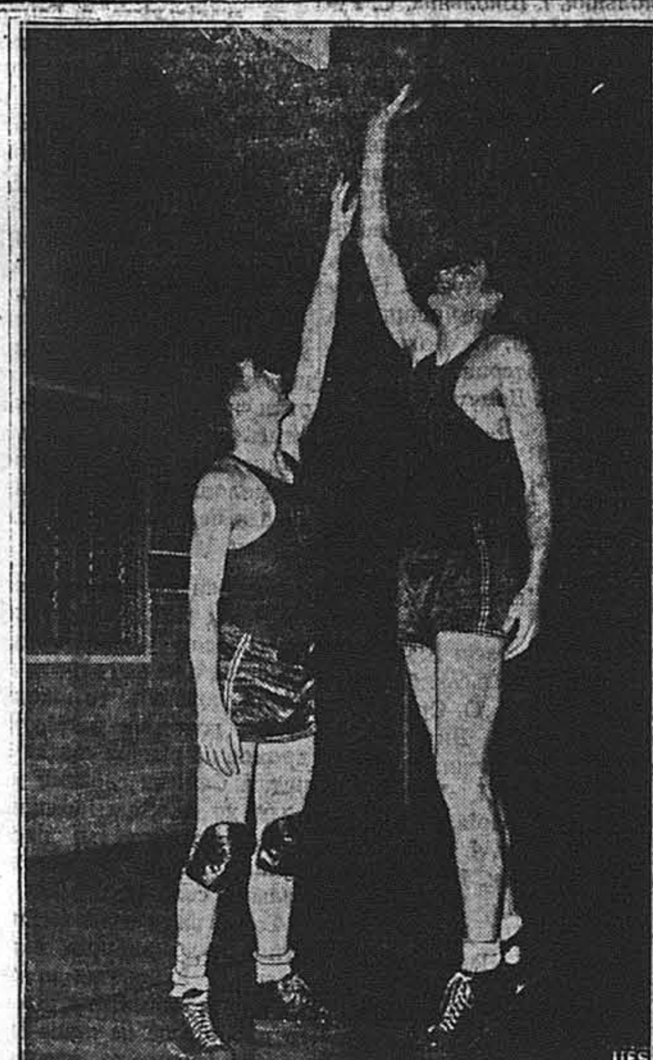
Пані Кваскова вернулася з бюра посередництва праці.

— А що, підшукала ти собі служницю? — питається її чоловік.

— Ні, — відповідає тихенько пані Кваскова.

— Якто? Не було ні одної служниці?! — дивується чоловік.

— Були, лише всі вже в нас служили...

ЦЬОМУ ЛЕГКО ВИГРАВАТИ.

Два грачі в кошиківку, при котрій кожна з двох груп грачів пробує загнати великий мяч у кошик, завішений вгорі за полем противників. Два члени дружини „Вашінґтон енд Лі" показують, яку ролю може відігравати ріст у цій грі; Боб Спесард, капітан дружини, майже не потребує силкуватися, щоб укинути мяч у кошик.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Подається до відома членам Тов. Любов, від. 45, що місячні збори відбудуться в неділю, 13 лютого, в годині 2-гій пополудні, в домі Тов. Укр. Амер. Горожан, 847 Н. Френклін ул. Проситься членів, щоб точно зійшлись на час, бо є важні справи до рішення. Членів, котрі залягають з відсотками з позичок, проситься вирівняти, бо це переноситься як ґотівка і треба більше платити. Хто з членів мав би якусь справу до рішення, проситься прийти скорше, бо урядники чекають кілька годин наперед. — Василь Стриковський, гол.; Антін Гарасим, кас.; Теодор Малик, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні збори Тов. Єдність відбудуться в неділю, 13 лютого, в домі Горожан, 847 Н. Френклін ул. На порядку дня є важні справи до порішення, тому обовязком кожного члена бути на тих зборах. Початок точно в годині 1-шій пополудні. — Уряд.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Тов. ім. Дм. Вітовського, від. 375, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 13 лютого, в год. 12:30 пополудні, в клюбі У. А. Горожан, 847 Н. Френклін ул. Просимо всіх членів прибути на час і вирівняти свої залеглости. — Я. Лежняк, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Місячні збори Українського Національного Запомогового Товариства Дністер, від. 361, відбудуться в суботу, 12 лютого, точно в годині 8-мій ввечір, в У. Н. Домі, 217-219 Іст 6-та вул. Кожний член має бути приявний на тих зборах, бо є важні справи до полагодження. Тікета на баль мають бути розібрані на тих зборах. Канцелярія Тов. Дністер буде отворена кожного вівтірка для полагоджування товариських справ. Кожний член має платити свої належитости на зборах, де каса отворена від год. 7-мої ввечір. Кожний член, згідно з ухвалою річних зборів, має зложити коляду, тому котрий член ще не зложив коляди, хай постарається зложити на цих зборах. Кожний член має постаратися забрати свій статут, бо статути вже є готові, як У. Н. Союзу, так і Тов. Дністер. Довгуючі, коли не заплатять цього місяця, так застануть суспендовані. — Ц. Костишин.

ВІЛКС-БЕРИ, ПА. Збори урядників місцевих і околичних відділів У. Н. Союзу відбудуться в суботу, 12. лютого, в годині 6:30 ввечір, в галі Української Кооперативи. — Іван Зварич, секр.

НОРТГЕМПТОН, ПА. Збори Тов. Укр. Січових Стрільців, від. 44, відбудуться в неділю, 13 лютого, в церковній галі, в годині 1:30 пополудні. Взивається всіх членів прийти на збори й заплатити свої вкладки. Особливо ті члени, котрі довше довгують, мусять бодай місячне платити й більше довгів не затягати. — Уряд.

ОБУРН, Н. Й. Тов. Запорозька Січ від. 283, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 13 лютого, в годині 1-шій пополудні, у своїм домі. Повинністю є кожного члена бути присутним на зборах та на означений час, бо є важні товариські справи до рішення. Напоминається членів вирівнювати свої залеглости, як до У. Н. Союзу, так і до Товариства. — Василь Лучка, кошовий; Андрій Шварик, скарбник; Григорій Мулик, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Місячні збори Бр. Сош. св. Духа, від. 237, відбудуться в неділю, 13 лютого, точно в год. 2-гій пополудні, в У. Н. Домі. Проситься членів прибути на ті збори конечно, бо маємо дуже важні справи до порішення. Хто з членів не буде на зборах, то пізніше щоб не каявся і не нарікав, як справи будуть рішені не по його думці. Отож всі як один на збори. І на означений час! — Григорій Стеців, секр.

СКРЕНТОН, ПА. Відділ 280 повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 13 лютого, в годині 2 пополудні, в Укр. Гор. Клюбі, 608 В. Лакавана Еве. Присутність усіх членів є обовязкова. Довгуючі члени мають постаратися вирівняти свої залеглости. — Р. Рубльовський, секр.

КОТЕВИЛ, ПА. Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 248, повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 13 лютого, в годині 1-шій. Проситься членів явитися на збори, платити свої місячні вкладки і не затягати по три й чотири місяці, як попередно, бо тепер не будеться висилати розмету за такого члена, котрий довгує і ще не приходить на збори і не повідомить, бо в касі грошей нема. — М. Пик, предс.; В. Чернецький, кас.; П. Турчин, секр.

БАЛТІМОР, МД. Бр. св. Тройці, від. 320, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 13 лютого, в галі У. Н. Дому, 3101 O'Donnell St., точно в годині 2-гій пополудні. Обовязком кожного члена прийти на ці збори, бо маємо справу балю, а також є інші важні справи. Напоминається довгуючих членів, що вирівняли свої залеглости, бо в противнім разі урядники будуть змушені поступати по статуту, щоби не було нарікань. За тих членів, котрі не заплатять місячних вкладок, розмету не будемо відсилати, бо на це нема в відділі фонду. — П. Мармаш, предс.; С. Кузик, кас.; Г. Шулька, секр.

ГАМТРАМК, МІШ. Тов. ім. Маркіяна Шашкевича, від. 94, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться у неділю, 13 лютого, в годині 1:30 пополудні, в Укр. Хаті, 2240 Ґрейлінг ул. Є важні справи до полагодження, як також будеться принимати нових членів до Тов. і до У. Н. Союзу. Тож проситься членів прийти на час. — М. Шаран, секр.

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ.

(79)

Передумавши холодно всі можливості й не обдурюючи себе ніякою пустою надією, Тарзан прийшов до висновку, що є малий вигляд, щоб Джейн могла в таку негоду долетіти до Найроби. Далеко правдоподібніше, що літак мусів осісти десь у нетрах. Але чи осів він щасливо, чи може, зачепившися за дерево, або якийнебудь камінь, розбився?

Ця гадка страшенно мучила Тарзана. Та всетаки він у поспіху написав до властей у Найробі листа з проханням провірити, чи літак з Лондону приїхав на час; а коли ні, то щоби бодай в ближчих околицях Найроби перевести розшуки. Цього листа він знову почепив на патик і звелів пісанцеві припувати з поворотом до Найроби.

Сам він вибрав напрямок на північ. Дивним збігом обставин Тарзан вибрав саме той шлях, на якому розбився був літак. Але щастя не зовсім йому сприяло. Бо хоч він ішов тим самим шляхом, то всетаки не натрапив на записку, полишену його дружиною. Бо всетаки він на кілька миль пішов боком. Здавалося, що доля розлучує їх навіки.

Полишивши записку, Джейн почала знов поспішати за товариством. Та на своє здивування вона запримітила, що позаду решти товариства залишився був також Сборов. Видно було, що він це зробив навмисно, щоб лишитися сам на сам з Джейн. „Я лишився позаду, щоб вам придержати товариство", заговорив він. А коли Джейн мовчала, він додав: „Це гарно бути наодинці з вами".